

รูปแบบการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณของชุมชนวัดสูงเม่น อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ โดยใช้กระบวนการสื่อสารชุมชน*

The Model of Manuscripts Conservation of Sungmen Temple Community, Sungmen District, Phrae Province by Community Communication Process.

รินทร์ลภัส เกตุวีระพงศ์**

Rinlapas Ketverapong**

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องรูปแบบการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณของชุมชนวัดสูงเม่น อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ โดยใช้กระบวนการสื่อสารชุมชน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณของชุมชนวัดสูงเม่น อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ โดยใช้กระบวนการสื่อสารชุมชน ศึกษาบทบาทของวัดและผู้นำชุมชนที่มีต่อการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณ และศึกษาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณวัดสูงเม่นของคนในชุมชน ใช้การสัมภาษณ์เจาะลึก (In Depth Interview) บุคคลที่เกี่ยวข้อง จำนวน 20 คน ได้แก่ พระภิกษุสงฆ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านโบราณ ผู้นำชุมชน และชาวบ้านในชุมชนที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมในการอนุรักษ์คัมภีร์

*วันที่รับบทความ 22 ตุลาคม 2561; วันที่แก้ไขบทความ 22 เมษายน 2562; วันที่ตอบรับบทความ 10 พฤษภาคม 2562

**อาจารย์ประจำภาควิชาวิทยาศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ 20 ถนนช้างเผือก ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50300 ช่องทางการติดต่อ : 053 885 800 หรือ rin.lecturer@gmail.com

**Lecturer, Communication Arts Department, Faculty of Management Sciences, Chiang Mai Rajabhat University, Chiang Mai, Thailand Telephone: 053 885 800 E-mail: rin.lecturer@gmail.com

โบลาน การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม (Participatant Observation and Non-Participatant Observation) ในกิจกรรมต่างๆ และการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) ที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการอนุรักษ์คัมภีร์โบลานของชุมชนวัดสูงเม่น อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ โดยใช้กระบวนการสื่อสารชุมชนนั้น ประกอบไปด้วยองค์ประกอบต่างๆ คือ 1.) ผู้ส่งสาร แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มพระภิกษุสงฆ์และกลุ่มผู้นำชุมชน มีหน้าที่ในการกำหนดกลยุทธ์การสื่อสารเพื่ออนุรักษ์คัมภีร์โบลาน 2.) สาร การกำหนดเนื้อหาสาระ เน้นเรื่อง อานิสงค์ของการสร้างและถวายธัมม์ การอ้างอิงตำนาน คุรบาถัญจนธัญญวาสีมหาเถร (ครูมามหาเถร) และการใช้คำว่า “ธัมม์” ในภาษาบาลีเพื่อสร้างความโดดเด่น 3.) ช่องทางการสื่อสาร พบว่า มีการใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย ทั้งสื่อบุคคล สื่อประเพณี สื่อกิจกรรม สื่อกระจายเสียง สื่อสิ่งพิมพ์และสื่อใหม่ 4.) ผู้รับสาร ได้แก่ ชาวบ้านที่อยู่ในชุมชนวัดสูงเม่น และกลุ่มบุคคลภายนอก

ในมิติของการสื่อสารชุมชนพบว่ามี 4 ลักษณะคือ 1.) มีลักษณะเป็นการสื่อสารแบบสองทาง 2.) ทิศทางการไหลของข่าวสารมีความหลากหลาย 3.) มีการกำหนดเป้าหมายการสื่อสารร่วมกัน เพื่อถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารและโน้มน้าวใจให้คนในชุมชนร่วมกิจกรรม และเพื่อเป็นช่องทางแสดงออกตัวตนของชุมชนและภูมิปัญญาของชุมชน 4.) กิจกรรมตอบสนองความต้องการของประชาชน

ปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์คัมภีร์โบลานของชุมชนวัดสูงเม่นมี 5 ปัจจัยได้แก่ 1.) ต้นทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน 2.) ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย 3.) การสร้างจุดเด่นของสาร 4.) ความต่อเนื่องของกิจกรรม และ

5.) การเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ ส่วนปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และความขัดแย้งทางการเมือง

บทบาทของวัดและผู้นำชุมชนนั้น มีทั้งบทบาทในการประสานงานภายในชุมชน เช่น เป็นหลักในการวางแผนนโยบาย เป็นศูนย์กลางในการประสานการจัดกิจกรรม การทำตัวเป็นแบบอย่าง เสริมแรงคนในชุมชน แจกจ่ายงานแก่คนในชุมชน และบทบาทในการประสานงานภายนอกชุมชน ได้แก่ การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก การของบประมาณ

การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนนั้นพบว่า คนในชุมชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ส่วนระดับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนพบว่ามี 3 ลักษณะ คือ 1.) ระดับผู้นำชุมชน/ผู้กำหนดนโยบาย 2.) ระดับผู้รับผิดชอบการจัดกิจกรรม และ 3.) ระดับผู้เข้าร่วมกิจกรรม

คำสำคัญ: การอนุรักษ์ / คัมภีร์ไบเบิล / การสื่อสารชุมชน

Abstract

The research on the preservation method of palm-leaf manuscripts of Sung Men Temple community, Sung Men District, Phrae Province which employs community communication process is a qualitative research with the objective to study the preservation method of palm-leaf manuscripts in Sung Men Temple community, Sung Men District, Phrae Province by means of community communication process, study of the temple and the community leader's role in the preservation of the palm-leaf manuscripts and of the community people's participation in preserving the palm-leaf manuscripts of Sung Men Temple. The research is conducted through in-depth interviews with 20 related persons, participant observation and non-participant observation, and related documentary research.

The research findings show that the preservation method of palm-leaf manuscripts of Sung Men Temple community, Sung Men District, Phrae Province which employs community communication process consists of these following factors: (1) sender which is classified in 2 groups of monks and community leaders tasked with appointing the communication strategy to preserve the palm-leaf manuscripts (2) message or the way to indicate the message's details which focus on virtue of creating and presenting Dhamma/Dharma, reference to the legend of Kruba Kanjana-aranyavasri, and use of the word "Dhamma/Dharma" to differentiate (3) communication channel

in which varieties of communication channel are applied, ranging from individual, traditional, press, broadcasting, traditional to new media ones, and (4) receiver which consists of residents in Sung Men Temple community, and individuals from outside.

In terms of community communication, 4 characteristics are noted which are (1) two-way communication (2) various information directions (3) common communication goal to relay information and community's participation as well as conveying the community's identity along with its wisdom, and (4) activities which correspond with the people's needs.

There are 5 factors with impact to the preservation of palm-leaf manuscripts of Sung Men Temple community. They are (1) community's cultural capital (2) various communication channels (3) building of the message's strength (4) continuation of activities, and (5) opened opportunity for community residents' full participation. Difficulties and obstacles, meanwhile, are economic factor and political conflict.

The temple and the community's leaders play a part in the collaboration within and outside the community. Inside the community, they are the core in planning policies, acting as the centre of activity coordination, and serving as the model among the community's residents in distributing work among them. Their roles outside the community are forming ties with outside units and requesting for budget.

In regard to participation of community's residents, it is found that they participate in every stage, beginning from playing a part in the planning, carrying out activities, benefitting, and assessing. The levels of the community people's participation meanwhile are classified into 3 stages of (1) community leader/policy maker (2) those responsible for organizing activities, and (3) activity's participants.

Keywords: Preservation / Palm-leaf manuscripts / Community communication

บทนำ

หากกล่าวถึงคัมภีร์ไบเบิลแล้ว คนจำนวนมากอาจไม่คุ้นเคยมาก่อน แต่ในทางพระพุทธศาสนาแล้ว คัมภีร์ไบเบิลเป็นสิ่งที่แสดงถึงความรุ่งเรืองของศิลปวัฒนธรรมล้านนา การสร้างหรือจารลานนั้น เป็นสิ่งที่บุรุษผู้บวชเรียนทั้งหลายจะต้องยึดถือปฏิบัติ เนื่องจากเป็นการสืบทอดคำสอนปัจจุบันคัมภีร์ไบเบิลยังคงได้รับการอนุรักษ์และเก็บรักษาไว้ในหลายวัดทั่วประเทศไทย แต่บางแห่งก็ไม่ได้รับการดูแล จนถูกทำลายและสูญหายไปตามกาลเวลา วัดสูงเม่น ตำบลสูงเม่น อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ เป็นหนึ่งในวัดเก่าแก่ของจังหวัดแพร่ ที่มีประวัติการก่อสร้างยาวนานไม่ต่ำกว่า 300 ปี มีความสวยงามและมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ อีกทั้งยังเป็นแหล่งเก็บรวบรวมคัมภีร์ไบเบิลล้านนาที่มากที่สุดในประเทศไทย จำนวนทั้งสิ้น 84,500 ใบ โดยมีครูบาทัญจนธรรมาวาสี(ครูบาทมหาเถร) เป็นผู้รวบรวม โดยคัมภีร์ธรรมทั้งหมดนั้นได้เก็บรวบรวมไว้ที่วัดสูงเม่นมานานกว่า 300 ปีแล้ว ทำให้วัดสูงเม่นถือเป็นแหล่งรวบรวมเอาคัมภีร์ไบเบิลไว้มากที่สุดในประเทศไทย (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแพร่ , 2558 : 15-17)

วัดสูงเม่นถือได้ว่าเป็นวัดที่มีความเข้มแข็งในเรื่องขององค์ความรู้ไบเบิล อีกทั้งยังมีกิจกรรมที่ช่วยสนับสนุนส่งเสริมในการอนุรักษ์และเผยแพร่ในศาสตร์ดังกล่าวด้วย เช่น ประเพณีตากธัมม์ ซึ่งจะจัดขึ้นเป็นประจำทุกปีช่วงเดือนมกราคม โดยการสนับสนุนของเทศบาลตำบลสูงเม่น ประเพณีตากธัมม์นี้เป็นประเพณีที่ไม่ค่อยปรากฏในประเทศไทยและเหลือให้เห็นน้อยมากในเขตภาคเหนือ จะเหลือก็เพียงที่วัดสูงเม่นเท่านั้น โดยในอดีตชาวล้านนามีความเชื่อในเรื่องของอานิสงส์การสร้างคัมภีร์ถวายเป็นเรื่องจากเชื่อว่าการสร้างคัมภีร์ธัมมถวายเป็นกุศลยิ่งใหญ่ เป็นกุศลโลบาย

สำคัญที่ทำให้คนในชุมชนเข้าใจถึงหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา และมีการเก็บรักษาคัมภีร์ไบเบิลโดยใช้ประเพณีตากธัมม์ ทำให้วัดสูงเม่นกลายเป็นวัดที่มีคัมภีร์ไบเบิลมากที่สุดในล้านนาจนถึงปัจจุบัน นอกจากประเพณีตากธัมม์แล้ว ทางวัดสูงเม่นยังมีการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่ออนุรักษ์คัมภีร์ไบเบิล เช่น การจัดอบรมการจารไบเบิล การสอนการทำไม้ประกับ การทำผ้าห่อคัมภีร์ธัมม์ซึ่งได้รับความสนใจบุคคลในชุมชนอยู่เสมอ อีกทั้งทางวัดเองยังมีพระภิกษุที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในศาสตร์ไบเบิลอีกด้วย

ชุมชนวัดสูงเม่นมีความเข้มแข็งในเรื่องของการถ่ายทอดและอนุรักษ์ศาสตร์ไบเบิลทั้งจากบุคลากรภายในของวัดที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ และความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอก รวมไปถึงหน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ โดยมีวัดสูงเม่นเป็นศูนย์กลางของชุมชน งานวิจัยชิ้นนี้ได้ขยายขอบเขตการศึกษาเรื่องคัมภีร์ไบเบิลโดยนำเอาการสื่อสารเข้ามาเป็นตัวจับ เพื่อที่จะได้ทราบถึงรูปแบบการอนุรักษ์คัมภีร์ไบเบิลของวัดสูงเม่น โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อให้เป็นแนวทางในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมกับชุมชนอื่นๆต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษารูปแบบการอนุรักษ์คัมภีร์ไบเบิลของชุมชนวัดสูงเม่น อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ โดยใช้กระบวนการสื่อสารชุมชน
2. เพื่อศึกษาบทบาทของวัดและผู้นำชุมชนที่มีต่อการอนุรักษ์คัมภีร์ไบเบิลของชุมชนวัดสูงเม่น อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่
3. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการอนุรักษ์คัมภีร์ไบเบิลของชุมชนวัดสูงเม่น อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงบริบท / ภูมิหลังของชุมชน ที่มีต่อการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณของวัดสูงเม่น
2. ได้ทราบถึงรูปแบบการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณของชุมชนวัดสูงเม่น อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ โดยใช้กระบวนการสื่อสารชุมชน
3. ได้ทราบบทบาทของวัดและผู้นำชุมชนที่มีต่อการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณของชุมชนวัดสูงเม่น
4. ได้ทราบถึงการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณของวัดสูงเม่นของคนในชุมชน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงต่อไป
5. งานวิจัยดังกล่าวสามารถนำไปเป็นต้นแบบการศึกษา ในเรื่องกระบวนการสื่อสารเพื่อการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมด้านอื่นๆ ของชุมชนอื่นได้ต่อไป

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยครั้งนี้ ใช้แนวคิด ทฤษฎีมาเป็นกรอบในการศึกษาทั้งหมด 4 แนวคิดด้วยกัน คือ แนวคิดและทฤษฎีการสื่อสาร แนวคิดการสื่อสารชุมชน แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วม แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำชุมชน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารชุมชนและประเด็นที่เกี่ยวข้องกับงานด้านการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณ

ระเบียบวิธีการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) บุคคลที่เกี่ยวข้อง 2 กลุ่มหลัก ได้แก่ 1. กลุ่มผู้นำชุมชนและผู้ที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนกิจกรรม ประกอบด้วย พระภิกษุสงฆ์ที่จำวัด ณ วัดสูงเม่น จำนวน 2 รูป ผู้เชี่ยวชาญด้านโบราณจำนวน 1 คน และผู้นำในชุมชน จำนวน 3 คน และ 2. ชาวบ้านในชุมชนวัดสูงเม่น ที่เคยร่วมกิจกรรมในการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณ รวมทั้งสิ้น 20 คน ประกอบกับการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม (Participant Observation and Non-Participant Observation) ในกิจกรรมด้านการอนุรักษ์คัมภีร์ โบราณด้านต่างๆของวัดสูงเม่น และการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) ที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย

1. รูปแบบการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณของชุมชนวัดสูงเม่น อ.สูงเม่น จ.แพร่ โดยใช้กระบวนการสื่อสารชุมชน

การอนุรักษ์คัมภีร์โบราณของวัดสูงเม่นนั้น เริ่มปรากฏขึ้นหลังจากที่ ดร.พระมหาสุทิตย์ อาภากรโธและคณะ ได้มาทำวิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้ทางวัฒนธรรมในประเพณีตากธรรมของวัดสูงเม่น จังหวัดแพร่” (ต่อมาเปลี่ยนการเขียนเป็น “ตากธัมม์”) ที่วัดสูงเม่น จนนำไปสู่ข้อค้นพบว่า ประเพณีตากธัมม์ เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้วัดสูงเม่นนั้นกลายเป็นแหล่งที่รวบรวมคัมภีร์โบราณมากที่สุดทางพระภิกษุสงฆ์ผู้นำชุมชนปราชญ์ชาวบ้าน จึงได้ข้อสรุปว่าควรจะมีการรื้อฟื้นประเพณีตากธัมม์ขึ้นมา เพื่อให้คนในชุมชนเกิดความตระหนักและสนใจในคัมภีร์โบราณของวัด โดยนำผู้นำชาวบ้าน

ไปดูงานการจัดประเพณีตากธัมม์ที่หลวงพระบาง และเดินทางตามรอยการจาริกคัมภีร์ธรรมของครูบาคัญจนอรัญญาวาสี (ครูบามหาเถร) จนนำมาสู่การเริ่มต้นฟื้นฟูประเพณีตากธัมม์ จัดขึ้นเป็นครั้งแรกในปี 2550 และจัดเป็นประเพณีประจำปีตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

กระบวนการสื่อสารในการอนุรักษ์คัมภีร์ไบเบิลของวัดสูงเม่นนั้น จำแนกได้ตามรายละเอียดดังนี้

1. ผู้ส่งสาร (Sender) ผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างมากในกระบวนการสื่อสารเพื่ออนุรักษ์คัมภีร์ไบเบิลของวัดสูงเม่นนั้น แบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ กลุ่มพระภิกษุสงฆ์ ซึ่งถือเป็นผู้ส่งสารที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญและมีความใกล้ชิดกับคัมภีร์ไบเบิลที่รวบรวมไว้วัดสูงเม่นมากที่สุด จากการศึกษาพบว่า พระครูวิบูลสรณัง (ฉัตรเทพ) รองเจ้าอาวาสวัดสูงเม่นและผู้อำนวยการสถาบันอนุรักษ์คัมภีร์ไบเบิลวัดสูงเม่น เป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญในการกำหนดนโยบายการสื่อสารต่างๆ และเปรียบเสมือนเป็นแกนนำสำคัญในการขับเคลื่อนการทำงานด้านไบเบิลของวัดสูงเม่น และกลุ่ม ผู้นำชุมชน ได้แก่ กรรมการวัด กรรมการสถาบันอนุรักษ์คัมภีร์ไบเบิล ซึ่งทั้งสองกลุ่มจะมีการประชุมเพื่อวางแผนการจัดกิจกรรมต่างๆ ตลอดจนกำหนดกลยุทธ์การสื่อสารเพื่ออนุรักษ์คัมภีร์ไบเบิล ในรูปแบบของคณะกรรมการ

2. สาร (Message) การกำหนดเนื้อหาสารนั้นพบว่าวัดสูงเม่นจะประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลกับคนในชุมชนเรื่องความสำคัญของคัมภีร์ไบเบิล โดยเน้นการอ้างอิงตำนานครูบาคัญจนอรัญญาวาสีมหาเถร (ครูบามหาเถร) เนื่องจากเป็นบุคคลที่มีอยู่จริงในประวัติศาสตร์ เป็นผู้รวบรวมคัมภีร์ธัมม์มาไว้ที่วัดสูงเม่น จนกลายเป็นแหล่งคัมภีร์ไบเบิลที่มีจำนวนมากที่สุด เพื่อสร้างจุดรวมใจ ศรัทธาร่วมกันของคนในชุมชน ตลอดจนสร้างความเชื่อเรื่อง

อานิสงส์ของการสร้างและถวายธัมม์ว่า การสร้างอักขระธัมม์ 1 ตัว เท่ากับสร้างพระพุทธรูป 1 องค์ ผู้ขายจารธัมม์และอ่านธัมม์ ส่วนผู้หญิงนั้นจะได้อานิสงส์จากการถวายผ้าห่อคัมภีร์ ทั้งยังมีการกำหนดเนื้อหาสาระเพื่อชูประเด็นการอนุรักษณ์คัมภีร์โบราณให้มีความแตกต่างและเป็นหนึ่งเดียวโดยเปลี่ยนจากคำว่า “ธรรม” เป็น “ธัมม์” ในภาษาบาลีและนำมาเป็นส่วนหนึ่งของชื่อกิจกรรมต่างๆ

3. ช่องทางการสื่อสาร (Channel) หรือสื่อ วัดสูงเม่นมีการใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย เพื่อให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายต่างๆที่อยู่ในชุมชนวัดสูงเม่น ดังนี้

3.1) สื่อบุคคล ได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชน เช่น พระครูวิบูลสรภัญญ์ รองเจ้าอาวาสวัดสูงเม่น คุณจงกลณี อินทรสมใจ ผู้นำชุมชนและประธานโอทอปจังหวัดแพร่ คุณวันเพ็ญ แก้วกัน ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอสูงเม่น กลุ่มผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านในตำบลสูงเม่น เพื่อประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร การจัดกิจกรรมในม่นน้ำใจให้คนในชุมชนเข้าร่วม

3.2) สื่อประเพณี ได้แก่ ประเพณีตากธัมม์ ที่จัดขึ้นทุกปีในช่วง 13-14-15 ค่ำ เดือน 4 เหนือ หรือ เดือน 2 ได้ ซึ่งจะตรงกับเดือนมกราคมของทุกปี ในชื่องาน “ตากธัมม์ ตานข้าวใหม่ หิงไฟพระเจ้า” สำหรับประเพณีตากธัมม์นั้น มีวัตถุประสงค์อยู่ 2 ข้อหลักด้วยกัน คือ เพื่อให้คนเข้าถึงหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาโดยผ่านพิธีกรรม และเพื่อให้มีการจัดเก็บ ดูแล รักษาสภาพคัมภีร์ธรรมให้มีอายุการใช้งานที่ยั่งยืน ซึ่งถือเป็นงานที่คนในชุมชนเข้าร่วมมากที่สุด

3.3) สื่อกิจกรรม วัดสูงเม่นมีการใช้สื่อกิจกรรมที่หลากหลายต่อเนื่องครอบคลุมตลอดทั้งปี สอดคล้องกับความต้องการของคนใน

ชุมชน โดยมีกิจกรรมเช่น เปิดบริการค้นคว้าศึกษาคัมภีร์ไบเบิล ในรูปแบบ พิพิธภัณฑสถาน และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การบวชธัมม์ การจัดสอนบาลี พระพุทธศาสนา ภาษาล้านนา ภาษาอังกฤษ กิจกรรมอบรมมัคคุเทศก์ และถวายห่อผ้าพระคัมภีร์ เฉลิมพระเกียรติ โดยชูประเด็นว่า “ผ้าห่อคัมภีร์ สตรีศรีธา” การตานสลากธัมม์ ในประเพณีสลากภัต กิจกรรมต้มโבלาน จารธัมม์เฉลิมพระเกียรติ การจัดทำข้อมูลดิจิทัลคัมภีร์ลงระบบ พิพิธภัณฑสถาน อีเล็คทรอนิกส์ ตรวจสอบ ซ่อมแซม บำรุงรักษาคัมภีร์ไบเบิล

3.4) สื่อกระจายเสียง ได้แก่ เสียงตามสายของหมู่บ้าน ซึ่งงานวิจัยพบว่าแม้ชาวบ้านจะรับทราบข้อมูลการจัดกิจกรรมผ่านทางสื่อบุคคลแล้ว แต่สื่อกระจายเสียงเป็นอีกช่องทางหนึ่ง ที่ช่วยให้ชาวบ้านรับทราบข้อมูลข่าวสารได้อย่างครบถ้วน

3.5) สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ จดหมายเชิญประชุม ซึ่งเป็นช่องทางการสื่อสารที่เป็นทางการ โดยปกติเน้นการเชิญประชุมเพื่อรับทราบข้อมูลข่าวสาร หรือกิจกรรมต่างๆของวัดสูงเม่น

3.6) สื่ออินเทอร์เน็ต ในลักษณะของสื่อสังคมออนไลน์ เฟซบุ๊กของทางวัดสูงเม่น ในชื่อ Wat Sungmen ที่รับผิดชอบโดยพระครูวินุศลสรภัญ รองเจ้าอาวาสวัดสูงเม่น ซึ่งจะมีการนำเสนอภาพกิจกรรม ข่าวสาร การประชาสัมพันธ์งานที่เกี่ยวข้องกับงานด้านการอนุรักษ์คัมภีร์ไบเบิลของวัดสูงเม่นอย่างต่อเนื่อง

4. ผู้รับสาร (Receiver)

กลุ่มผู้รับสารหลัก คือ ชาวบ้านที่อยู่ในชุมชนวัดสูงเม่นที่ทางวัดและผู้นำชุมชนต้องการให้เข้ามาร่วมในกิจกรรมอนุรักษ์คัมภีร์ไบเบิลด้านต่างๆ และกลุ่มบุคคลภายนอกหรือนักท่องเที่ยว

หากมองลักษณะของการสื่อสารเพื่ออนุรักษ์คัมภีร์โบราณของชุมชน วัดสูงเม่น ในมิติของการสื่อสารชุมชน จะพบว่า สามารถแบ่งแยกลักษณะของการสื่อสารออกเป็น 4 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. มีลักษณะเป็นการสื่อสารแบบสองทาง

การสื่อสารเพื่ออนุรักษ์คัมภีร์โบราณของวัดสูงเม่นนั้น แม้ว่าจะมีคณะกรรมการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณ เป็นทีมงานหลักในการทำการสื่อสารประเด็น แต่ในขณะเดียวกันคนในชุมชนเองก็มีการสะท้อนปัญหา ข้อเสนอแนะ ในการจัดกิจกรรมต่างๆอยู่ตลอดเวลา อีกทั้งยังเป็นผู้เสนอแนะประเด็นต่างแนวคิดในการกำหนดเป็นกิจกรรมในการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณของวัดอีกด้วย

2. ทิศทางการไหลของข่าวสารมีความหลากหลาย

การสื่อสารเพื่ออนุรักษ์คัมภีร์โบราณของชุมชนวัดสูงเม่นนั้น การกำหนดนโยบาย หรือกลยุทธ์ในการสื่อสารมีลักษณะที่หลากหลาย ทั้งจากบนลงล่าง (Top-down) จากล่างขึ้นบน (Down-top) การสื่อสารในแนวระนาบ (Horizontal) เน้นการสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างคนในชุมชนด้วยกันเองด้วย

3. มีการกำหนดเป้าหมายการสื่อสารร่วมกัน

การสื่อสารเพื่ออนุรักษ์คัมภีร์โบราณของวัดสูงเม่นนี้ ก็เพื่อให้คัมภีร์โบราณที่มีอยู่จำนวนมากที่วัดสูงเม่น ได้รับการอนุรักษ์ สืบทอดอย่างยั่งยืน โดยมีการกำหนดเป้าหมายร่วมกันระหว่างพระภิกษุสงฆ์ ผู้นำชุมชนและคนในชุมชนเอง โดยมีเป้าหมายการสื่อสารคือ 1) เพื่อถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร และใ้มน้ำใจคนในชุมชนมาร่วมกิจกรรม โดยนำเอกสารนโยบายเรื่องการเข้าถึงธัมมในแต่ละกิจกรรม อาณิสส์จากการถวายธัมม์ และการชู้ตำนานตัว

บุคคลในชุมชน คือ ครูบาทุญจนอรัญวาสี (ครูบามหาเถร) มาเป็นตัวหลักในการโน้มน้าวใจ ซึ่งส่งผลให้คนในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความเชื่อ ความศรัทธาในพระพุทธศาสนาในที่สุด และ 2) เพื่อเป็นช่องทางแสดงออกตัวตนของชุมชนและภูมิปัญญาของชุมชน

4. ตอบสนองความต้องการของประชาชน

การกำหนดนโยบาย กิจกรรมต่างๆเพื่อการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานของวัดสูงเม่นนี้ ล้วนมาจากความต้องการของคนในชุมชนเอง มีการรับฟังความคิดเห็นจากชาวบ้าน หรือบุคคลที่เข้าร่วมกิจกรรม เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขในครั้งต่อไป ประกอบกับทางผู้นำชุมชนเองมีความคิดสร้างสรรค์และมีความเข้าใจในเรื่องของการทำกิจกรรม มีความยืดหยุ่นในการทำงานกับชาวบ้านในชุมชน จึงทำให้การทำงานเป็นไปด้วยความราบรื่น

ปัจจัยส่งเสริมการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานของชุมชนวัดสูงเม่น

ปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานของชุมชนวัดสูงเม่นนั้น ประกอบไปด้วยปัจจัยหลักๆ 5 ประการด้วยกัน ได้แก่

1. ต้นทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน วัดสูงเม่นได้ชื่อว่ามีตัวบริบทชุมชน คือ ตำนานครูบาทุญจนอรัญวาสี (ครูบามหาเถร) ซึ่งถือเป็นต้นทุนทางวัฒนธรรมที่ดี และความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อตัวครูบาทุญจนอรัญวาสีนั้น เป็นเหมือนธงในการทำงานร่วมกันของพระ ผู้นำชุมชนและชาวบ้านในพื้นที่ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการกำหนดนโยบายในการทำกิจกรรมนั้น ก็ล้วนมีการเชื่อมโยงกับครูบาทุญจนอรัญวาสี ตลอดจนการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมของคนในชุมชนเอง ก็ล้วนมากจากความเชื่อ ความศรัทธาในตัวครูบาทุญจนอรัญวาสีด้วยเช่นกัน

2. ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย การสื่อสารเพื่ออนุรักษ์คัมภีร์ไบเบิลของวัดสูงเม่นนั้น มีการใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งช่วยให้ข้อมูลข่าวสาร กิจกรรมของวัดสูงเม่นนั้นเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างครบถ้วน

3. การสร้างจุดเด่นของสาร การสื่อสารเพื่ออนุรักษ์คัมภีร์ไบเบิลของวัดสูงเม่นนั้น เน้นการชูประเด็น คำว่า “ธัมม” เป็นจุดเด่นของสาร ซึ่งเป็นตัวภาษาบาลีของ ธรรม ทำให้มีความเป็นเอกลักษณ์ แตกต่างจากที่อื่น และเน้นเรื่องอานิสงส์ของการสร้างและถวายคัมภีร์ธัมมว่า ผู้ชายจารธัมม ผู้หญิงถวายผ้าห่อคัมภีร์แล้ว เพื่อให้คนอยากเข้ามาร่วมกิจกรรมทำบุญกับทางวัด

4. ความต่อเนื่องของกิจกรรม การสื่อสารในการอนุรักษ์คัมภีร์ไบเบิลของชุมชนวัดสูงเม่น จะใช้รูปแบบกิจกรรมที่หลากหลายและมีความต่อเนื่อง มีการวางกิจกรรมตลอดทั้ง 12 เดือน และมีการปรับ พัฒนาการจัดกิจกรรมด้วยการประเมินผลแบบทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อให้คนที่สนใจสามารถเข้ามาร่วมกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี

5. การเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ การจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่ออนุรักษ์คัมภีร์ไบเบิลของวัดสูงเม่นนั้นมีวัตถุประสงค์หลักคือต้องการให้ประชาชนในท้องถิ่นทุกกลุ่ม สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่ ตามทักษะความสามารถและความสนใจของแต่ละคน ตามแนวคิดของ พระครูวิบูลสรณัง (ฉัตรเทพ) รองเจ้าอาวาสวัดสูงเม่น ที่กล่าวไว้ว่า ต้องการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อต้องการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนให้มากที่สุด และทำให้คนตระหนักถึงความสำคัญของคัมภีร์ไบเบิล

ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานของชุมชนวัดสูงเม่นนั้นมีอยู่ 2 ปัจจัยคือ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และความขัดแย้งทางการเมือง

2. บทบาทของวัดและผู้นำชุมชนที่มีต่อการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานของชุมชนวัดสูงเม่น

2.1 บทบาทของวัด

วัดสูงเม่นถือเป็นตัวหลักในการขับเคลื่อนการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานของวัดสูงเม่น ซึ่งบุคคลที่มีส่วนสำคัญได้แก่ พระครูปัญญาสารนิวิฐ เจ้าอาวาสวัดสูงเม่น ในฐานะเจ้าอาวาสวัดสูงเม่น และพระครูวิบูลสรณัง (ฉัตรเทพ) ในฐานะของรองเจ้าอาวาสวัดสูงเม่นและผู้อำนวยการสถาบันอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานวัดสูงเม่น ทั้งบทบาทในการประสานงานภายนอกชุมชนและบทบาทในการประสานภายในชุมชน โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1.1 บทบาทในการประสานงานภายในชุมชน ได้แก่ การชักชวนชาวบ้านในชุมชนให้มาร่วมมือในการทำกิจกรรมอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานด้านต่างๆของวัดสูงเม่น การทำงานร่วมกับชาวบ้านในชุมชนวัดสูงเม่น ซึ่งมีลักษณะในการประสานงานภายในชุมชน ดังนี้ เป็นหลักในการวางแผนนโยบาย เป็นศูนย์กลางในการประสานการจัดกิจกรรม เป็นสื่อบุคคลในการให้ข้อมูลข่าวสารประชาสัมพันธ์ สร้างการมีส่วนร่วมด้วยการทำตัวเป็นแบบอย่าง และเสริมแรงคนในชุมชน

2.1.2 บทบาทในการประสานงานภายนอกชุมชน ได้แก่ การเป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานภายนอกและบุคคลภายนอกเพื่อดึงความช่วยเหลือ

เข้ามาสู่ชุมชน ในฐานะตัวหลักในการสร้างความร่วมมือทางด้านวิชาการ และวัฒนธรรมกับหน่วยงานภายนอกที่หลากหลาย

2.2 บทบาทของผู้นำชุมชน

ในที่นี้ ได้แก่ บุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ มีเครือข่ายและมีความเชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรม มีบทบาทในการประสานงานภายในชุมชน ในมิติต่างๆ คือ เป็นหลักในการวางแผนนโยบาย เป็นผู้ให้ความรู้ในการจัดกิจกรรม เป็นสื่อบุคคลในการให้ข้อมูลข่าวสารประชาสัมพันธ์ เป็นผู้แจกจ่ายงานแก่คนในชุมชน เป็นผู้ประสานความร่วมมือและสร้างการมีส่วนร่วมด้วยการทำตัวเป็นแบบอย่าง บทบาทในการประสานงานภายนอกชุมชน ได้แก่ การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก การของบประมาณ การขออนุมัติโครงการต่างๆ รวมถึงเครือข่ายความร่วมมือทางวัฒนธรรมที่ผู้นำชุมชนมีอยู่เดิม จนทำให้ทางวัดสูงเม่นได้รับอนุมัติงบประมาณโครงการต่างๆ นอกเหนือจากนี้ยังมีกลุ่มผู้นำชุมชนโดยตำแหน่ง ที่เป็นผู้มีบทบาทหน้าที่ในการผลักดันนโยบาย อนุมัติงบประมาณ โครงการจากส่วนราชการ มายังสถาบันอนุรักษ์คัมภีร์โบลานวัดสูงเม่น ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัดแพร่ นายอำเภอสูงเม่นและนายกเทศมนตรีตำบลสูงเม่น

3. การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คัมภีร์โบลานวัดสูงเม่นของคนในชุมชน

การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนนั้น พบว่า กิจกรรมของวัดสูงเม่นที่จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการอนุรักษ์คัมภีร์โบลานนั้น ทุกกิจกรรมล้วนเกิดขึ้นจากการกำหนดความต้องการของคนในชุมชน ชุมชนเข้ามา

บทบาทตั้งแต่ขั้นตอนของการวางแผนกำหนดนโยบาย การดำเนินกิจกรรม จนถึงการประเมินผลการจัดกิจกรรม โดยมีลักษณะการมีส่วนร่วมในแต่ละประเด็น ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการวางแผน (Participation in planning)

ชุมชนวัดสูงเม่น มีกลุ่มผู้นำชุมชน กรรมการวัดสูงเม่น ซึ่งมาจากชาวบ้านแต่ละชุมชนเป็นกรรมการในการดำเนินงาน การวางแผนการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งนั้น จึงมาจากการระดมความคิดเห็นของคนในชุมชน ทั้งในขั้นตอนของการวิเคราะห์ปัญหา จนถึงการดำเนินงาน การกำหนดกิจกรรม ตลอดทั้งปีนั้น ก็มาจากการวิเคราะห์ร่วมกันของคนในชุมชน ปัจจุบัน กิจกรรม นโยบาย ในด้านการอนุรักษ์คัมภีร์ไบเบิลของวัดสูงเม่นนั้น อยู่ภายใต้รูปแบบของคณะกรรมการ สถาบันอนุรักษ์คัมภีร์ไบเบิลวัดสูงเม่น ซึ่งเป็นคณะกรรมการหลัก ในการวางแผนกำหนดนโยบาย ควบคุมกิจกรรมของทั้งในชุมชนเอง และกิจกรรมที่มาจากหน่วยงานภายนอก ในรูปแบบของความร่วมมือเพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างเป็นระบบมากขึ้น

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม (Participation in implementation)

ในขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่คนที่ชาวบ้านในชุมชนได้มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ ทั้งในฐานะของผู้เข้าร่วมกิจกรรมตามแต่ความเหมาะสมและทักษะความสามารถของแต่ละบุคคล ซึ่งส่งผลให้มีจำนวนชาวบ้านในชุมชนที่มาร่วมกิจกรรมเพิ่มขึ้นตามลำดับ ตั้งแต่ที่วัดสูงเม่นและชุมชนเริ่มฟื้นฟูงานประเพณีตากธัมม์ในปี 2550 เป็นต้นมา

3. การมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์ (Participation in utilization)

การที่วัดกลายเป็นศูนย์กลางเรียนรู้ เกิดการใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้ เพื่อพัฒนาศักยภาพของชาวบ้านในชุมชนเอง ตลอดจนเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับนักเรียน นักศึกษา และชาวบ้านในชุมชน

4. การมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ (Participation in benefit-sharing)

เมื่อวัดสูงเม่นกลายเป็นแหล่งเรียนรู้และได้รับการยอมรับจากจังหวัดและหน่วยงานภายนอก คนในชุมชนเกิดความรัก สามัคคี มีความรักและห่วงใยในคัมภีร์ไบเบิล เกิดความภาคภูมิใจในในชุมชนและตนเอง จนนำไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้และภูมิปัญญาต่างๆ ได้ด้วยตนเอง เป็นผลระยะยาวที่เกิดขึ้นแก่คนในชุมชนเอง

5. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Participation in evaluation)

การดำเนินงานเพื่ออนุรักษ์คัมภีร์ไบเบิลของวัดสูงเม่นนั้น จะพบว่ามีการเปิดโอกาสให้ชาวบ้านในชุมชน มีโอกาสในการสะท้อนถึงปัญหาในการทำงาน ในฐานะของผู้วางแผนการทำงาน ผู้ปฏิบัติงานและผู้ร่วมกิจกรรม ทั้งในลักษณะเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อพัฒนาปรับปรุงการทำงาน กระบวนการบริหารจัดการในปีต่อไป

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังสรุปการมีส่วนร่วมของกลุ่มคนในชุมชน ออกมาเป็นอีก 3 กลุ่ม คือ กลุ่มบุรุษ กลุ่มสตรี ซึ่งถือเป็นกลุ่มหลักที่ช่วยในการเผยแพร่งานของวัดสูงเม่น กลุ่มสุดท้ายคือกลุ่มเด็กและเยาวชน หากกระบวนระดับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน พบว่าสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

1.ระดับผู้นำชุมชน/ผู้กำหนดนโยบาย ได้แก่กลุ่มชาวบ้านที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ อยู่ในฐานะผู้นำชุมชน มีบทบาทในการขับเคลื่อนนโยบาย ของชุมชน เป็นแกนนำในการจัดกิจกรรม การกระจายข้อมูลข่าวสารให้กับ คนในชุมชน อีกทั้งยังเป็นผู้ประสานริเริ่มการจัดกิจกรรม ตลอดจนการหาเงิน ทุน เขียนโครงการใหม่ ๆ ในการจัดกิจกรรม และการประสานงานกับเครือข่าย นอกชุมชนทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

2.ระดับผู้รับผิดชอบการจัดกิจกรรม ได้แก่ ชาวบ้านที่เข้าไปเป็น ตัวหลักในการจัดกิจกรรม เช่น ตากธัมม์ ปรีวัตรเอกสาร ห่อธัมม์ เข้าไปดูแล ให้การจัดกิจกรรมดำเนินไปอย่างบรรลุมัตถุประสงค์ แต่ไม่มีส่วนร่วมในการ กำหนดนโยบายเหมือนระดับผู้นำชุมชน

3.ระดับผู้เข้าร่วมกิจกรรม การมีส่วนร่วมระดับนี้ ถือเป็นระดับเริ่ม ต้นในการมีส่วนร่วมของกลุ่มชาวบ้านในชุมชนวัดสูงเม่น ซึ่งกิจกรรมหลักที่ คนเข้าร่วมคือ ตากธัมม์ ส่วนกิจกรรมนั้น อาจเข้ามาร่วมเป็นครั้งคราว ตาม ความสะดวก ความสนใจและระยะเวลา

อภิปรายผลการวิจัย

การสื่อสารเพื่ออนุรักษ์คัมภีร์โบราณของวัดสูงเม่น ใช้คำว่า “ธัมม์” ภาษาบาลีเป็นหลัก แทนคำว่า “ธรรม” ตลอดจนเชื่อมโยงเอาความเชื่อดั้งเดิมของชุมชน คือ ตำนานครูบาศรีวิชัยนอร์ธวาสิ ซึ่งเป็นต้นขุนทางวัฒนธรรมเดิมของชุมชน มาเป็นตัวหลักในการสื่อสารกับคนในชุมชน ซึ่งถือเป็นการสร้างความแตกต่าง ความน่าสนใจให้กับสาร ซึ่งลักษณะการกำหนดเนื้อหาสารนั้นถูกทำขึ้นอย่างตั้งใจ (Intentional Message) คนในชุมชนเกิดการรับรู้ความหมายร่วมกัน

ปัจจัยส่งเสริมที่สำคัญคือต้นขุนทางวัฒนธรรมเดิมของชุมชน วัดสูงเม่นเน้นการนำเอาสื่อประเพณี ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา มาเป็นตัวชูโรงในการดำเนินงานเพื่อการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณของวัดเอง สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง การจัดการความรู้ทางวัฒนธรรมในประเพณีตากธรรมของวัดสูงเม่น จังหวัดแพร่ (พระมหาสุทิตย์ อากาศโรและคณะ ,2549) ที่กล่าวว่า ประเพณีตากธัมม์เป็นประเพณีเชิงกุศโลบายที่ต้องการให้ประชาชนเข้าถึงหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา และช่วยส่งเสริมกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนให้เข้ามาช่วยกันจัดเก็บ ดูแลรักษาคัมภีร์โบราณของวัด

ปัจจัยอีกข้อหนึ่งซึ่งส่งผลให้การสื่อสารประสบความสำเร็จ คือ การใช้ช่องทางสื่อสารที่หลากหลาย โดยเฉพาะการใช้สื่อบุคคล ได้แก่ เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาสวัดสูงเม่น กลุ่มผู้นำชุมชน ในการเป็นสื่อหลักในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร เนื่องจากลักษณะเด่นของสื่อบุคคล ที่มีลักษณะที่ยืดหยุ่นสูง (Flexibility) ทำงานในมิติการสื่อสารทุกระดับ อีกทั้งกลุ่มผู้ส่งสารเองก็มีความเข้าใจในเนื้อหาสารที่จะสื่ออย่างชัดเจน (กาญจนา แก้วเทพ, 2551 : 314 – 325)

หากเชื่อมโยงกับแนวคิดเรื่องการสื่อสารชุมชน (กาญจนา แก้วเทพ และคณะ ,2543 : 48) ที่กล่าวว่า ลักษณะการสื่อสารชุมชนมีลักษณะสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ เป็นการสื่อสารแบบสองทาง (Two-way communication) ทิศทางการไหลของข่าวสาร (Flow of Information) มีความหลากหลาย มีการกำหนดเป้าหมายของการสื่อสารชุมชนและตอบสนองความต้องการของประชาชน (Need-oriented) จะพบว่า การสื่อสารเพื่อการอนุรักษ์คัมภีร์ไบเบิลของวัดสูงเม่นนั้น มีลักษณะที่เป็นการสื่อสารชุมชน เน้นการสื่อสารสองทาง ทั้งจากกลุ่มผู้นำชุมชนและกลุ่มชาวบ้าน กำหนดเป้าหมายในการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารและโน้มน้าวใจให้คนในชุมชนร่วมกิจกรรมผ่านการสื่อสารในลักษณะต่างๆ และเพื่อเป็นช่องทางแสดงออกตัวตนของชุมชนและภูมิปัญญาของชุมชน ในเรื่องของคัมภีร์ธรรม์ และตำนานครูบาทูญจนอริยวาสีนนั้นเอง ในส่วนของแต่ละกิจกรรมล้วนเกิดจากพื้นฐานความต้องการของคนในชุมชน

ทั้งนี้กิจกรรมการสื่อสารเพื่อการอนุรักษ์คัมภีร์ไบเบิลของวัดสูงเม่นนั้น ยังทำหน้าที่ของการสื่อสารชุมชนทั้งในด้านการแสดงออก (Expressive Function) หน้าที่ทางสังคม (Social Function) ที่ทำให้คนในชุมชนเกิดความรู้สึกเป็นชุมชนวัดสูงเม่นที่มีความเข้มแข็ง หน้าที่ในการให้ข้อมูลข่าวสาร (Information Function) ที่มีทิศทางการไหลของข่าวสารอย่างรอบด้าน เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆของวัดสูงเม่นได้แลกเปลี่ยนข้อมูลและความรู้ ตลอดจนถ่ายทอดสารไปยังบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง และหน้าที่ในการควบคุมการปฏิบัติการ (Control Activation Function) ที่เน้นการสื่อสารสองทางเพื่อนำไปสู่การปรับปรุง แก้ไขปัญหาจากการทำงานที่เกิดขึ้น

การสื่อสารสองทางและการใช้ช่องทางที่หลากหลายเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ นั่นถือเป็นปัจจัยสำคัญของการสื่อสารชุมชนที่ส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่อย่างแท้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยหลายเรื่อง เช่น การสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีแซนโฎนตา (กนกพร จิตร์มานะโรจน์, 2553) รูปแบบการสื่อสารอย่างมีส่วนร่วมของชาวบ้านเพื่อการจัดการป่าชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีป่าชุมชน ตำบลท่าอิบุญ อำเภอลำลูกกา จังหวัดเพชรบูรณ์ (บุษบา หินเภาว, 2553) และรูปแบบการสื่อสารและการมีส่วนร่วมเพื่ออนุรักษ์การแสดงพื้นบ้านในจังหวัดจันทบุรี (รัชนีชีวาต แซ่ตัน และจิตรี คงวุธ, 2553) ซึ่งงานวิจัยทั้ง 3 ชิ้นงาน พบว่า การใช้การสื่อสารทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เน้นการสื่อสารสองทาง เปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น มีทิศทางการไหลของข้อมูลข่าวสารทั้งจากบนลงล่าง ล่างขึ้นบน และแนวระนาบร่วมกัน จะช่วยให้ชาวบ้านมีความรู้ ความเข้าใจและให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ มากขึ้น

บทบาทของวัดและผู้ผู้นำมีความสำคัญอย่างมากในการผลักดันการสื่อสาร กิจกรรมด้านการอนุรักษ์คัมภีร์ไบเบิลด้านต่างๆ ไปสู่คนในชุมชน และขับเคลื่อนการสร้างการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในชุมชน ลักษณะของผู้ผู้นำในชุมชน มีทั้งผู้นำแบบเป็นทางการ เช่น ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำแบบไม่เป็นทางการ (อมรรัตน์ ทิพย์เลิศ, 2548 : 25) เป็นกลุ่มผู้นำที่มีลักษณะแบบประชาธิปไตย (Democratic Leadership) ที่สนับสนุนและช่วยเหลือกลุ่มในการกำหนดนโยบายต่างๆ รับผิดชอบในการกำหนดงานแต่ละขั้นตอนเพื่อบรรลุเป้าหมาย โดยวางตัวเป็นกลาง รับฟังความคิดเห็นของคนในชุมชน

นอกจากนี้บทบาทของผู้นำในชุมชนหากมองในมิติงานพัฒนายังพบว่า จะต้องมียุทธศาสตร์ทั้งในภายในและภายนอกชุมชนเอง (ปาริชาติ วลัยเสถียรและคณะ, 2543 : 251) ซึ่งในชุมชนวัดสูงเม่นนั้น ผู้นำชุมชนมีบทบาทภายในชุมชนที่เด่นชัดในการประสานงานภายในชุมชนด้านต่างๆ การชักชวนชาวบ้านให้มาร่วมมือในการทำกิจกรรมของชุมชน การเป็นหลักในการวางแผนนโยบาย เป็นสื่อบุคคลในการให้ข้อมูลข่าวสาร ประชาสัมพันธ์ เป็นผู้ประสานความร่วมมือและสร้างการมีส่วนร่วมด้วยการทำตัวเป็นแบบอย่าง สอดคล้องกับงานวิจัย เรื่อง บทบาทของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อดำรงรักษาความเป็นชุมชนเข้มแข็งบ้านน้ำเกี๋ยง กิ่งอำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน (พีรญา ศรีเพชรราชู , 2549) ที่พบว่า บทบาททางการสื่อสารที่ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งนั้น ผู้นำจะต้องใช้การสื่อสารในการเป็นตัวเชื่อมสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องกระบวนการสื่อสารเพื่อการธำรงรักษางานประเพณีรับบัว ของอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ (ศิริดา พงษ์ภมร , 2547) ที่พบว่า ผู้นำมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดประเพณีและกิจกรรมต่างๆ โดยใช้การสื่อสารสองทาง ทั้งรูปแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ผู้นำส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่ เป็นผู้ส่งสารที่ดีเนื่องจากมีความรู้เรื่องประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน มีทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน ทำให้การสื่อสารดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้กลุ่มผู้นำชุมชนวัดสูงเม่น ยังมีลักษณะที่สำคัญ 4 ประการ สอดคล้องกับแนวคิดหน้าที่สำคัญของผู้นำชุมชน (จิรพรรณ กาญจนะจิตรา, 2530) ได้แก่

1. นักริเริ่มสิ่งใหม่ (Initiator) เจ้าอาวาสและรองเจ้าอาวาสวัดสูงเม่นนั้น เปรียบเสมือนเป็นแกนหลักของชุมชนที่มองเห็นว่าคนในชุมชน

มีความต้องการอะไร เป็นผู้ริเริ่มลงมือกิจกรรมต่างๆของวัดสูงเม่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้วัดสูงเม่นเป็นที่รู้จักในวงกว้าง ผลักดันคนในชุมชนเข้ามาร่วมกิจกรรมในการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานด้านต่างๆอย่างยั่งยืน บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้

2. ผู้แนะแนวทาง (Guide) วัดมีบทบาทในการเป็นผู้ที่คอยให้คำแนะนำในการปฏิบัติกิจกรรม คอยดูแล แก้ไขปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น สนับสนุนกิจกรรม เป็นตัวกลางในการแก้ไขข้อขัดแย้งระหว่างสมาชิกในกรณีที่มีความคิดเห็นไม่ตรงกันในกิจกรรม และด้วยบทบาทของการเป็นพระภิกษุสงฆ์ สามารถทำให้กลุ่มชาวบ้านรับฟังและเกิดการประนีประนอมได้ดีกว่าคนทั่วไป เนื่องจากเป็นบุคคลที่ชาวบ้านศรัทธา เป็นผู้ประสานงานกับสมาชิกเพื่อให้งานดำเนินไปด้วยความราบรื่น ในส่วนของผู้นำชุมชนเองก็เป็นกลุ่มบุคคลที่คอยให้คำแนะนำกับชาวบ้านแต่ละกลุ่มในการทำกิจกรรม และคอยช่วยเหลือวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้น และสะท้อนปัญหาดังกล่าวไปยังกลุ่มผู้กำหนดนโยบายต่อไป

3. ผู้จัดการกิจกรรมของกลุ่ม (Promoter) ทั้งวัดและผู้นำชุมชน ผู้นำจะมีหน้าที่ในการบำรุงรักษากลุ่ม เป็นผู้สร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม สนับสนุนกิจกรรม เป็นตัวกลางในการแก้ไขข้อขัดแย้งระหว่างสมาชิก เป็นผู้ประสานงานกับสมาชิกเพื่อให้งานดำเนินไปด้วยความราบรื่น

4. เป็นสัญลักษณ์ (Symbol) ในการทำกิจกรรมด้านใบลานทุกอย่าง ซึ่งหากพูดถึงวัดสูงเม่นจะต้องคิดถึงคัมภีร์ใบลาน ตำนานครูบามหาเถร ซึ่งถือเป็นจุดศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชนด้วย

ในด้านของการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนนั้น พบว่าคนในชุมชนวัดสูงเม่นมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานอยู่ 4 ลักษณะ ตามมุมมองของ

Cohen (1996 อ้างถึงใน ปารีชาติ สถาปิตานนท์และคณะ, 2549 : 21-24) คือ การมีส่วนร่วมในเชิงการกระทำ การมีส่วนร่วมในเชิงเงินตรา การมีส่วนร่วมในเชิงความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วมในเชิงการตัดสินใจ

หากมองในมิติการมีส่วนร่วมจากมุมมองของสถาบันวิจัยสังคม จะพบว่ามัลักษณะการมีส่วนร่วมทั้งสิ้น 5 แบบด้วยกัน คือ 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน (Participation in planning) ได้แก่ การมีบทบาทกำหนดนโยบาย กิจกรรมต่างๆ 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม (Participation in implementation) ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อกิจกรรม และเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งชาวบ้านในพื้นที่โดยรอบวัด มีส่วนร่วมในชั้นตอนนี้มากที่สุด 3) การมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์ (Participation in utilization) ได้แก่ การที่วัดกลายเป็นศูนย์การเรียนรู้ และชาวบ้านได้ประโยชน์และองค์ความรู้จากวัด 4) การมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ (Participation in benefit-sharing) ได้แก่ ความสามัคคีในชุมชน ความภาคภูมิใจในตนเอง และชุมชน และ 5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Participation in evaluation) เพื่อพัฒนาแนวทางการจัดกิจกรรม ทั้งในรูปแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง การสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีบุญบั้งไฟในชุมชนชนบท (พวงชมพู ไชยอาลา ,2543) ที่พบว่า การสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีบุญบั้งไฟ ให้ประสบผลสำเร็จนั้น สมาชิกในชุมชนต่างเข้ามามีส่วนร่วมในการสื่อสาร การปฏิบัติงานและการตัดสินใจ โดยลักษณะของกลุ่มที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมเพื่อแสดงความคิดเห็นเป็นแนวทางในการดำเนินงานและตัดสินใจในระดับหมู่บ้านและคุ้มบ้านคือ ความสัมพันธ์อันดี

ของสมาชิก ผู้นำเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น สมาชิกให้ความสำคัญกับ ประเพณีและการร่วมกันทำงาน

ระดับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่มีต่อการอนุรักษ์คัมภีร์ ไบบลาน สามารถแบ่งได้ 3 ระดับ คือ

1. ระดับผู้นำชุมชนผู้กำหนดนโยบาย ได้แก่ กลุ่มชาวบ้านที่มีความรู้ อยู่ในฐานะผู้นำชุมชนมีบทบาทในการขับเคลื่อนนโยบาย เป็นแกนนำในการ จัดกิจกรรม ริเริ่มการจัดกิจกรรม ตลอดจนการหาเงินทุน การประสานงานกับ เครือข่ายนอกชุมชนทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

2. ระดับผู้รับผิดชอบการจัดกิจกรรม ได้แก่ ชาวบ้านที่เข้าไปเป็น ตัวหลักในการจัดกิจกรรม ดูแลการจัดกิจกรรมให้ดำเนินไปอย่างบรรลุ วัตถุประสงค์ แต่ไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายเหมือนระดับผู้นำชุมชน

3. ระดับผู้เข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งกิจกรรมหลักที่คนเข้าร่วมคือ ตากธัมม์ โดยปัจจัยการเข้าร่วมมาจากความสนใจ ระยะเวลา และข้อจำกัด ทางเศรษฐกิจ

หากนำลักษณะการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนดังกล่าว มาเทียบ เคียงกับแนวคิดการมีส่วนร่วมในการสื่อสารชุมชน (กาญจนา แก้วเทพ : 2543) ที่แบ่งได้ 3 ระดับ คือ 1) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสาร/ผู้ใช้สาร/ ผู้รับสาร(Receiver/User) 2) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่ง/ผู้ผลิต/ผู้ร่วมแสดง (Sender/Producer/Performance) และ 3) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้วางแผน และผู้กำหนดนโยบาย (Policy Maker/Planner) แล้ว จะพบว่า การสื่อสาร ชุมชนเพื่อการอนุรักษ์คัมภีร์ไบบลานของวัดสูงเม่นนั้น คนในชุมชนมีส่วนร่วม ในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับของการวางแผนบริหารงาน จนถึงการมีส่วนร่วมใน ฐานะผู้รับสาร

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

วัดสูงเม่นมีความเข้มแข็งในด้านของผู้นำชุมชน และทุนทางวัฒนธรรม ทำให้การสื่อสารเพื่ออนุรักษ์คัมภีร์ไบเบิลประสบความสำเร็จ แต่อย่างไรก็ตามพบว่า บทบาทในการนำกิจกรรมต่างๆ ยังมาจากรองเจ้าอาวาสวัดและผู้นำชุมชนเท่านั้น ประกอบกับบุคคลที่มีองค์ความรู้เชิงลึกด้านคัมภีร์ไบเบิล รวมถึงการอ่านอักษรโรมันมีจำนวนน้อย ซึ่งหากกลุ่มแกนนำเหล่านี้ยุติบทบาทลง อาจทำให้การสื่อสารเพื่ออนุรักษ์คัมภีร์ไบเบิลชะงักได้ จึงควรมีการให้ความรู้เพื่อให้คนรุ่นใหม่และชาวบ้านในชุมชน สามารถเข้ามาทำหน้าที่ต่อยอดได้ในอนาคต

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการศึกษารูปแบบการอนุรักษ์คัมภีร์ไบเบิลของวัดอื่นๆที่ไม่มีต้นทุนทางชุมชน เพื่อนำผลที่ได้มาเปรียบเทียบหรือต่อยอดลักษณะการสื่อสารเพื่ออนุรักษ์คัมภีร์ไบเบิลที่เหมาะสมต่อไป
2. ในการศึกษาครั้งต่อไปควรมีการเก็บข้อมูลกับชาวบ้านในชุมชน โดยเน้นไปที่กลุ่มชาวบ้านทั่วไป ผู้ที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมให้มากขึ้น

บรรณานุกรม

- กาญจนา แก้วเทพและคณะ. (2543). *สื่อเพื่อชุมชน การประมวลองค์ความรู้*. กรุงเทพมหานคร สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)
- _____. (2551). *การจัดการความรู้เบื้องต้นเรื่องการสื่อสารชุมชน*. กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์
- กนกพร จิตรมานะโรจน์. (2553). *การสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีแซนโฎนตา*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- จิรวรรณ กาญจนะจิตรา.(2530). *การพัฒนาชุมชน* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- บุษบา หินเธาว์. (2553). *รูปแบบการสื่อสารอย่างมีส่วนร่วมของชาวบ้านเพื่อการจัดการป่าชุมชนอย่างยั่งยืนกรณีป่าชุมชน ตาบลท่าอิบุญ อำเภอลำดัก จังหวัดเพชรบูรณ์*. รายงานการวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
- ปาริชาติ วลัยเสถียรและคณะ. (2543). *กระบวนการพัฒนาและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- ปาริชาติ สถาปิตานนท์และคณะ. (2549) . *การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชน : จากแนวคิดสู่ปฏิบัติการวิจัยในสังคมไทย*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)
- พวงชมพู ไชยอาลา. (2543). *การสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีบุญบั้งไฟในชุมชนชนบท*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขานิเทศศาสตร์พัฒนการ ภาควิชาประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พรีญา ศรีเพชรารุณ. (2549). บทบาทของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อดำรงรักษาความเป็นชุมชนเข้มแข็งบ้านน้ำเกียนกิ่ง อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน .วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขา นิเทศศาสตร์พัฒนาการ ภาควิชาประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัชนีชีวาต์ แซ่ตันและจิตรี คงภู. (2553). รูปแบบการสื่อสารและการมีส่วนร่วมเพื่ออนุรักษ์การแสดงพื้นบ้านในจังหวัดจันทบุรี. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ศิริดา พงษ์ภมร. (2547). กระบวนการสื่อสารเพื่อการธำรงรักษางานประเพณีรับบัวของอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุทธิชัยอำภากรโร, พระมหา และคณะ. (2549). การจัดการความรู้ทางวัฒนธรรมในประเพณีตากธรรมของวัดสูงเม่น จังหวัดแพร่. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม.
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแพร่. (2558). มรดกวัฒนธรรมวิถีชน เมืองคัมภีร์ รัชมโนโบราณวัดสูงเม่น เมืองแป้. แพร่ : ไทยอุตสาหกรรมพิมพ์
- อมรรัตน์ ทิพย์เลิศ. (2548). ความสามารถทางการสื่อสารของผู้นำท้องถิ่นในการบริหารจัดการชุมชน กรณีศึกษา: ชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่า อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง. วิทยานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Bibliography

- Amornrat Tippalert. *Communication Competence of Community Leader in Community Management: Case Study of Bangchaocha Sub-District, Photong District, Aungthong Province*. Thesis, Faculty of Journalism and Mass Communication, Thammasat University. (In Thai).
- Bussaba Hintow. (2010). *A Participatory Communication Patterns about Sustainable Community Forest Management: A Case Study of Tambon Tha-i-boon, Lomsak District, Phetchabun Province*. Research, Pibulsongkram Rajabhat University. (In Thai).
- Jeeraphan Kanjanajittra. (1987). *Community Development* (10th edition). Bangkok: Ramkhamhaeng University. (In Thai).
- Kanjana Kaewthep, et al. (2000). *Media for Community Knowledge Processing*. Bangkok: The Thailand Research Fund. (In Thai).
- Kanjana Kaewthep, et al. (2008). *Community Communication Knowledge Management*. Bangkok: Parbpim. (In Thai).
- Kanokporn Jitmanaroj. (2010). *Communication for Inheriting San-Don-Ta Tradition*. Thesis, Graduate School, Bangkok University. (In Thai).
- Parichart Sthapitanonda and et. (2006). *Participatory Communication and Community Development: from Concept to Research in Thai Society*. Bangkok: The Thailand Research Fund. (In Thai).

- Parichat Walaisathian and et. (2000). *Process and Techniques for Developer*. Bangkok: The Thailand Research Fund. (In Thai).
- Peeraya Sriphetcharawut. (2006). *The Role of Participatory Communication to Maintain the Competence of Namkain Village: Phupang Sub-District, Nan Province*. Thesis, Faculty of Communication Arts, Chulalongkorn University. (In Thai).
- Phrae Provincial Cultural Officer. (2015). *Cultural heritage Manuscript of Sungmen Temple, Phrae Province*. Phrae: Thai Industry Printing. (In Thai)
- Phramaha Sutith Aphakaro and et. (2006). *Cultural Knowledge Management in Takdhamma Tradition at Wat Sungmen in Phrae province*. Office of the National Culture Commission, Ministry of Culture. (In Thai).
- Poungchompu Chaijala. (2000). *Communication Maintaining Rocket Festival Tradition in Rural Community*. Thesis, Faculty of Communication Arts, Chulalongkorn University. (In Thai).
- Rajcheewa Saetun and Jittri KongWut. (2010). *The Communication Format and the Participation for Acting Folk Media Reservation in Chanthaburi*. Research, Rambhai Barni Rajabhat University. (In Thai).

Sirada Pongpamorn. (2004). *Communication Process for Maintaining Rub Bua Festival in Bang Phli District, Samut Prakan Province*. Thesis, Faculty of Communication Arts, Chulalongkorn University. (In Thai).